

Mária Ištvanová

Univerzita Komenského v Bratislave
<https://orcid.org/0000-0002-4914-5353>
istvanova6@uniba.sk

Komparácia výslovnosti konsonantov v čínštine a slovenčine

Pronunciation comparison of consonants in Chinese and Slovak languages

Abstrakt

S využitím kontrastívnej analýzy predstavíme základné charakteristiky spoluhlások v čínštine a slovenčine. Porovnanie miesta artikulácie ako aj spôsobu artikulácie jednotlivých spoluhlások predstavuje základ na vykonanie kontrastívnej analýzy. Na základe získaných poznatkov dokážeme identifikovať podobnosti a rozdiely medzi spoluhláskami v oboch jazykoch. Pri procese osvojovania si výslovnosti čínskych konsonantov je potrebné venovať zvýšenú pozornosť predovšetkým odlišnostiam, ktoré môžu študentom spôsobovať problémy, a preto je dôležitý výber vhodnej vyučovacej metódy s cieľom osvojenia si správnej výslovnosti konsonantov v čínštine, ktoré nie sú prítomné v materinskom jazyku študentov.

Kľúčové slová

konsonanty, kontrastívna analýza, čínština, slovenčina

Abstract

This contrastive analysis allows us to present the main characteristics of consonants in Chinese and Slovak. The comparison of the point of articulation as well as the manner of articulation of individual consonants represents the basis for conducting a contrastive analysis. Based on the findings, it is possible to identify similarities and differences among the consonants in both languages. In

Informacja o artykule / Article Information

Otrzymano (Received): 9.11.2020 • Przyjęto do druku (Accepted): 29.04.2021 • Opublikowano (Published): Czerwiec (June) 2021

Finansowanie / Financing

Grant Mladých Univerzity Komenského UK/320/2020 (G-20-021-00)

the process of learning the correct pronunciation of Chinese consonants, it is necessary to devote attention to differences as the source of students' incorrect pronunciation, therefore it is important to select a suitable teaching method for learning the correct pronunciation of consonants in Chinese, which are not present in students' mother tongue.

Keywords

consonants, contrastive analysis , Chinese, Slovak

Kontrastívna analýza čínskych a slovenských konsonantov

Oboznámenie sa s typológiou miesta a spôsobu artikulácie konsonantov v materinskom jazyku, ako aj v cudzom jazyku, ktorého štúdiom sa zaoberáme, uľahčuje proces osvojovania si výslovnosti vybraného cudzieho jazyka. Predovšetkým odlišnosti v artikulácii spoluhlások v cudzom jazyku pre študentov predstavujú ťažkosti pri osvojovaní si správnej výslovnosti. Prostredníctvom kontrastívnej analýzy predstavíme jednotlivé skupiny spoluhlások v oboch jazykoch s cieľom poukázať na hlavné odlišnosti medzi čínštinou a slovenčinou. Na základe zistení v závere ponúkame možné návrhy na voľbu vhodných vyučovacích metód s cieľom uľahčiť proces osvojovania si správnej výslovnosti konsonantov v čínštine pri výučbe slovenských študentov.

Poznatky získané z výskumov zameraných na zvukovú stránku jazyka predstavujú cenný zdroj informácií nielen pre jazykovedcov, ale aj pre pedagógov a študentov. Štúdium procesov zameraných na osvojovanie si výslovnosti cudzieho jazyka nám naznačuje, že systematický opis a vysvetlenie fungovania fonologického systému vybraného jazyka je možné využiť aj vo vyučovacom procese, čím umožníme študentom lepšie pochopiť fonologický systém vybraného cudzieho jazyka a uľahčíť im tak osvojovanie si správnej výslovnosti. Na rozdiel od osvojovania si výslovnosti v materinskom jazyku, ktorá prebieha zväčša bezproblémovo, pri štúdiu cudzieho jazyka študenti čelia problémom spätým s osvojením si odlišných spôsobov a miest artikulácie jednotlivých konsonantov. Porovnaním distribúcie spôsobu a miesta artikulácie konsonantov v čínštine a slovenčine identifikujeme skupiny konsonantov, ktoré môžu spôsobovať hlavné problémy slovenským študentom v procese osvojovania si správnej výslovnosti čínskych konsonantov.

Kontrastívnu analýzu vnímame ako vhodnú metódu na predstavenie a vykreslenie rozdielov medzi výslovnosťou konsonantov v čínštine a slovenčine. Kontrastívna analýza predstavuje metodologický rámec na porovnanie konsonantov v oboch jazykoch. Ako uvádzajú Gass a Selinker, kontrastívna analýza slúži na porovnanie dvoch jazykov s cieľom objasniť možné ťažkosti študentov pri osvojovaní si cudzieho

jazyka¹. Zavedenie termínu kontrastívny v lingvistickom výskume je späté so štúdiom fonológie a neskôr sa z neho vyvinul termín používaný na komparatívny výskum dvoch vybraných jazykov, ktorý sa následne využíva na didaktické účely². Kontrastívna analýza je v mnohých prípadoch uprednostňovaná pri komparatívnom štúdiu vybraných jazykov a ich gramatických štruktúr alebo fonologických systémov s cieľom uľahčiť proces osvojovania si jazyka u študentov, ako aj samotnej výučby cudzieho jazyka³. Priblížením hlavných podobností a rozdielov medzi výslovnosťou konsonantov v čínštine a slovenčine dokážeme identifikovať skupiny konsonantov, ktoré sú pre študentov náročnejšie na artikuláciu a osvojenie si správnej výslovnosti v porovnaní s distribúciou konsonantov v slovenčine.

Ako uvádza Richards, na základe výskumov zameraných na osvojovanie si cudzieho jazyka je vhodné zvoliť si kontrastívnu analýzu na komparáciu fonologických systémov vybraných dvoch jazykov z dôvodu vyššej miery predvídateľnosti ťažkostí pri osvojovaní si jazyka v porovnaní s mierou predvídateľnosti na syntaktickej úrovni⁴. Na základe postupného vývoja kontrastívnej analýzy na účely porovnávania fonologických systémov medzi jazykmi sa začal využívať vhodnejší termín kontrastívna fonológia. Cieľom kontrastívnej fonológie je určiť problematické aspekty výslovnosti pri osvojovaní si cudzieho jazyka a predstavuje základ na systematickú analýzu chýb a korekciu výslovnosti študentov⁵. Pri uplatnení prístupu kontrastívnej fonológie s cieľom analyzovať distribúciu a typológiu konsonantov v čínštine a slovenčine sa zameriame na charakteristické črty čínskych konsonantov, ktoré nemajú ekvivalent v slovenčine, a preto je proces osvojovania si týchto konsonantov pre slovenských študentov náročnejší.

Z dôvodu obmedzenej dostupnosti učebných materiálov v jazykovej kombinácii čínština – slovenčina, ako aj nižšej miery uskutočnených výskumov zameraných na kontrastívnu fonológiu s cieľom identifikovať hlavné rozdiely medzi čínštinou a slovenčinou je v tejto oblasti stále

¹ S. M. Gass, L. Selinker, *Second language acquisition: An introductory course*, New York—London 2008, s. 96.

² T. P. Krzeszowski, *What do we need Lexical Contrastive Studies for?*, „Papers and Studies in Contrastive Linguistics” 1981, vol. 13, s. 33.

³ R. Bugarski, *Contrastive analysis of terminology and terminology of contrastive analysis*, [v:] *Language in contact and contrast: Essays in contact linguistics*, ed. by I. Vladimír and K. Damir, Berlin 1991, s. 73.

⁴ J. C. Richards, *A non-contrastive approach to error analysis*, „English Language Teaching Journal” 1971, vol. 25, nr. 2, s. 204.

⁵ K. Kohler, *On the adequacy of phonological theories for contrastive analysis*, [v:] *Papers in contrastive linguistics*, ed. by G. Nickel, Cambridge 1971, s. 83.

priestor na uskutočnenie ďalších výskumov. Tieto zistenia sú následne uplatniteľné v procese výučby čínštiny ako cudzieho jazyka pre slovenských študentov, pri zostavovaní nových didaktických materiálov alebo cvičení zameraných na zlepšenie výslovnosti študentov.

Distribúcia konsonantov v čínštine a slovenčine

Pri porovnávaní konsonantov v čínštine a slovenčine ich môžeme rozdeliť do troch skupín. Prvá skupina je zložená z konsonantov, ktoré sú prítomné v oboch jazykoch. Druhá skupina obsahuje konsonanty, ktoré sú charakteristické pre čínštinu a tretia skupina sa skladá z konsonantov prítomných iba v slovenskom jazyku. Pri zameraní sa na slovenských študentov čínštiny predpokladáme, že druhá skupina konsonantov predstavuje s najväčšou pravdepodobnosťou zdroj nesprávnej výslovnosti z dôvodu ich absencie v rodnom jazyku študentov.

Na základe miesta a spôsobu artikulácie uvádzame prehľadné zobrazenie distribúcie konsonantov v čínštine a slovenčine v jednotlivých tabuľkách. Tieto dva aspekty sú uplatnené aj pri opise artikulácie a rozdelení jednotlivých konsonantov do skupín.

Ako uvádzame v tabuľke č. 1, na základe spôsobu artikulácie konsonantov v čínštine sú tri nazálne konsonanty: [m], [n] a [-ng]; tri páry záverových konsonantov, ktoré sa odlišujú neaspirovanosťou a aspirovanosťou: [b] – [p], [d] – [t], [g] – [k] a tiež tri páry neaspirovaných a aspirovaných afrikovaných konsonantov: [z] – [c], [zh] – [ch], [j] – [q]; päť neznelých frikatívnych (trených) konsonantov: [f], [h], [s], [sh], [x] a jeden znelý frikatívny konsonant [r]. V čínštine je prítomný iba jeden bokový (laterálny) konsonant [l]. Charakteristickou črtou čínskych konsonantov je ich rozdelenie na aspirované a neaspirované v prípade záverových a frikatívnych konsonantov.

Tabuľka č. 1. Distribúcia čínskych konsonantov v transkripcii Hanyu pinyin⁶ and IPA v zátvorkách

		labiálna	alveolárna	velárna	alveodentálna	cerebrálna	alveopalatálna
nazálna	znelá	m [m]	n [n]	-ng [ŋ]			
záverová	neaspirovaná	b [p]	d [t]	g [k]			

⁶ Por. W. Chiao, H. P. Kelz, *Chinesische Aussprache: ein Lernprogramm 汉语发音*, Bonn 1980, s. 118.

		labiálna	alveolárna	velárna	alveoden- tálna	cerebrálna	alveopala- tálna
záverová	aspirovaná	p [pʰ]	t [tʰ]	k [kʰ]			
afrikovaná	neaspiro- vaná				z [ts]	zh [tʂ]	j [tɕ]
afrikovaná	aspirovaná				c [tsʰ]	ch [tʂʰ]	q [tɕʰ]
frikatívna	neznelá	f [f]		h [x]	s [s]	sh [ʃ]	x [ɕ]
frikatívna	znelá					r [r]	
boková	znelá		l [l]				

Vyššie uvedené spôsoby artikulácie jednotlivých typov konsonantov v čínštine sú realizované nasledovne:

N a z á l n e k o n s o n a n t y sú artikulované prostredníctvom záveru v ústnej dutine, mäkké podnebie sa spúšťa do ústnej dutiny a otvára priechod do nosovej dutiny. Nazálne konsonanty v čínštine sú znelé.

Z á v e r o v é k o n s o n a n t y vznikajú vytvorením zúženia v ústnej dutine a zdvihnutím mäkkého podnebia, ktoré zatvára priechod do nosovej dutiny. Uvoľnením záveru vzniká akustický efekt explózie. Záverové konsonanty ďalej delíme na fortisové záverové konsonanty (v prípade silného napätia) a lenisové záverové konsonanty (v prípade slabého napätia). Fortisové záverové konsonanty v čínštine sú navyše aj apirované, takže po uvoľnení záveru nasleduje aspirácia spoluhlásky. Záverové konsonanty sú neznelé.

F r i k a t í v y (t r e n é k o n s o n a n t y) sú akusticky vnímané ako trenie, pri ktorých vzduch prúdi rýchlejšie cez úžinu. Okrem [r] sú všetky trené konsonanty v čínštine neznelé.

A f r i k o v a n é k o n s o n a n t y sú kombináciou záveru a trenia. Zdvihnutím mäkkého podnebia sa vytvorí záver v ústnej dutine. Po uvoľnení záveru nevzniká efekt explózie, ale zvuk trenia. V závislosti od stupňa napätia rozlišujeme fortisové afrikované konsonanty, pri ktorých je zvukový efekt trenia intenzívnejší, a lenisové afrikované konsonanty. Afrikované konsonanty v čínštine sú neznelé.

B o k o v ý k o n s o n a n t vzniká prúdením vzduchu po bokoch jazyka a priehrada je tvorená v strede ústnej dutiny. V úžine nevzniká šum a laterálny konsonant je neznelý⁷.

Rozdelenie jednotlivých konsonantov na základe miesta artikulácie sa skladá v čínštine z piatich skupín:

L a b i á l n e k o n s o n a n t y [b], [p], [m], [f]: na tvorbe zvuku sa podieľa spodná pera. V prípade, že sa na artikulácii podieľa horná aj

⁷ Ibidem, s. 118–120.

dolná pera, hovoríme o bilabiálnych konsonantoch. Bilabiálne konsonanty v čínštine sú: [b], [p] a [m]. Ak sa na artikulácii podieľa spodná pera, ktorá sa stavia proti horným rezákom, ide o labiodentálny konsonant [f].

Alveolárne konsonanty [d], [t], [n], [l] sú artikulované končekom jazyka, ktorý sa dotýka okraja podnebnéj klenby. Ak sa bod artikulácie presunie viac vpred, ide o alveodentálne sykavé konsonanty [z], [c], [s].

Cerebrálne konsonanty (retroflex) [zh], [ch], [sh], [r] sú artikulované končekom jazyka, ktorý sa zakriví nahor a dotýka sa tvrdého podnebia. Špička jazyka je v pozícii proti zadnej časti d'asna.

Alveopalatálne konsonanty [j], [q], [x] sa artikulujú na rozhraní zadného d'asna a predného tvrdého podnebia.

Velárne konsonanty [g], [k], [-ng], [h] sú artikulované chrbtovou časťou jazyka proti zadnému mäkkému podnebiu⁸.

Klasifikácia slovenských konsonantov podľa Očenáša, ako uvádza v publikácii *Fonetika so Základmi Fonológie a Morfológie Slovenského Jazyka* na základe miesta a spôsobu artikulácie, je nasledovná: tri nazálne konsonanty: [m], [n], [ň]; štyri neznelé záverové konsonanty [p], [t], [ť], [k] a ich štyri znelé ekvivalenty [b], [d], [d'], [g]; dva páry neznelých a znelých afrikovaných konsonantov: [c], [č] a [dz], [dž]; frikativne konsonanty, ktoré sú znelé aj neznelé: [f], [s], [š], [ch] a [v], [z], [ž], [j], [h]; tri bokové konsonanty: [l], [l'], [l'] a dva kmitavé (vibrantové) konsonanty [r] a [r'].

Na základe miesta artikulácie je výslovnosť bilabiálnych spoluhlások [m], [p], [b] tvorená pernoperným záverom bez zapojenia jazyka do artikulácie. Rozdiel medzi vyššie uvedenými spoluhláskami je v znelosti a neznelosti – absencia kmitania hlasiviek pri [p], ale kmitanie je prítomné pri artikulácii znelých konsonantov [b] a [m]. Posledný rozdiel medzi [b], [p] a [m] je nazálnosť konsonantu [m], pri ktorom sa mäkké podnebie spúšťa do ústnej dutiny a otvára priechod do nosovej dutiny. Pri artikulácii [b] a [p] mäkké podnebie uzatvára priechod do nosovej dutiny.

Labiodentálny znelý konsonant [f] je artikulovaný bez účasti jazyka a bez kmitania hlasiviek, mäkké podnebie uzatvára nosnú dutinu a dolná pera sa stavia pod horné rezáky, čím vzniká pernozubná úžina. Labiodentálny znelý konsonant [v] je spojený s kmitaním hlasiviek a mäkké podnebie uzatvára priechod do nosovej dutiny.

⁸ Ibidem, s. 120–121.

Prealveolárne konsonanty sú artikulované končekom jazyka a utvorením záveru dotykcom jazyka o okraj podnebnéj klenby. Medzi prealveolárne konsonanty radíme nazálnu spoluhlásku [n] a dva záverové konsonanty [d] a [t]. Pery sa nepodieľajú na artikulácii. Afrikované konsonanty [c] a [dz] spolu s frikatívnymi spoluhláskami [s] a [z] sú sykové konsonanty. Záver pri [c] a [dz] je totožný s [t] a [d] a následne sa sformuje úžina ako pri [s] a [z], ale jazyk neuvoľní záver náhle ako pri zvukovom efekte explózie a vo fáze úžiny vzniká ostrý sykový šum.

Postalveolárne afrikované záverovo-úžinové konsonanty [č], [dž] a dvojica úžinových frikatívnych konsonantov [š], [ž] sú zároveň druhou skupinou sykových konsonantov v slovenčine. Tieto konsonanty sa artikulujú na rozhraní predného a zadného d'asna a konček jazyka sa dvíha pod horné d'asno. Pery sa podieľajú na artikulácii a perný otvor sa zaokrúhľuje. Konsonanty [š], [č] sú neznelé a [dž], [ž] sú naopak znelé. Bokové konsonanty [l] a [l'] sú artikulované podobne ako [l'], úžina sa tvorí po bokoch jazyka a priehrada je formovaná v strede ústnej dutiny. Vibrantové (kmitavé) konsonanty [r] a [r'] sú artikulované pomocou rýchleho striedania prehradenia a uvoľnenia cesty vzduchovému prúdu v ústnej dutine a konček jazyka sa kmitaním podieľa na artikulácii a dotýka sa zadného d'asna. Pery sa nepodieľajú na artikulácii a mäkké podnebie zatvára priechod do nosovej dutiny. Rozdiel medzi artikuláciou [r] a [r'] je približne dvojnásobná dĺžka trvania.

Alveopalatálne konsonanty [d'], [t'], [ň] sú artikulované na rozhraní zadného d'asna a predného tvrdého podnebia. Počas záveru chrbát jazyka smeruje k tvrdému podnebiu. Konček jazyka sa opiera za dolnými prednými zubmi a vyplňa tým ústnu dutinu, zatiaľ čo hrdlová dutina je široká. Ďalším alveopalatálnym konsonantom v slovenčine je [l'], ktorý sa líši od vyššie uvedených konsonantov bokovosťou a je artikulovaný so záverom v centrálnej časti ústnej dutiny, úžina vzniká po bokoch jazyka a ústnej dutiny. Nevzniká žiaden explozívny ani trecí šum a hlasivky sa podieľajú na artikulácii. Konček jazyka sa opiera za dolnými zubmi alebo na hornom d'asne a chrbát jazyka vyplňa priestor v ústnej dutine. Pery sa nepodieľajú na artikulácii a priechod do nosovej dutiny uzatvára mäkké podnebie.

Palatálny konsonant [j] je artikulovaný jazykom, ktorý sa opiera o dolné d'asno a zadnú stenu dolných rezákov a mäkké podnebie zatvára priechod do nosovej dutiny, pery sa aktívne nepodieľajú na artikulácii.

Velárne konsonanty [k], [g] sú artikulované s úplným ústnym záverom zadnou časťou jazyka proti mäkkému podnebiu a konček jazyka

sa opiera o spodné d'asno. Pery sa na artikulácii nepodieľajú, ale ak sa spájajú s labializovanými monoftongmi, pery sa zapájajú do artikulácie už počas záveru. Velárny úžinový konsonant [ch] je neznelý a artikuluje sa jazykom, ktorý sa nachádza pod mäkkým podnebíom a úžina je tvorená chrbtom jazyka spolu s podnebíom. Zrýchlenie vzduchového prúdu v úžine spôsobuje zvukový efekt turbulencie a šumu.

Laryngálny úžinový znelý konsonant [h] je artikulovaný osobitným postavením hlasiviek, ktoré kmitajú a je medzi nimi utvorená malá štrbina. Cez hrtan uniká vzduch a trením o steny úžiny vzniká slabý šum. Mäkké podnebie utvorí slabý podnebnohltnový záver a artikulácia si vyžaduje veľké množstvo vzduchu. Pery ani jazyk sa na artikulácii nepodieľajú⁹. Tabuľka č. 2 predstavuje distribúciu slovenských konsonantov na základe miesta a spôsobu artikulácie.

Tabuľka č. 2. Slovenské konsonanty¹⁰ s transkripciou IPA v zátvorkách

		labiálna	prealveolárna	postalveolárna	alveodontálna	palatálna	velárna	laryngálna
nazálna	znelá	m [m]	n [n]		ň [ɲ]			
záverová	neznelá	p [p]	t [t]		ť [c]		k [k]	
záverová	znelá	b [b]	d [d]		d' [ʤ]		g [g]	
afrikovaná	neznelá		c [ts]	č [tʃ]				
afrikovaná	znelá		dz [dz]	dž [dʒ]				
frikatívna	neznelá	f [f]	s [s]	š [ʃ]			ch [x]	
frikatívna	znelá		z [z]	ž [ʒ]		j [j]		h [ɦ]
boková				l [l] l' [lː]	l' [ɬ]			
vibrantová				r [r] r' [rː]				

Konsonanty charakteristické pre čínštinu

Po komparácii distribúcie jednotlivých konsonantov v čínštine a slovenčine, v tabuľke č. 3 uvádzame 14 konsonantov z celkového počtu 22, ktoré sú charakteristické pre čínštinu a zvládnutie ich výslovnosti je náročnejšie z pohľadu slovenských študentov z dôvodu odlišného mies-

⁹ I. Očenáš, *Fonetika so Základmi Fonológie a Morfológie Slovenského Jazyka*, Banská Bystrica 2003, s. 25–32.

¹⁰ Por. ibidem, s. 25.

ta a spôsobu artikulácie. Po porovnaní spôsobu artikulácie jednotlivých skupín spoluhlások medzi čínštinou a slovenčinou je primárny rozdiel v aspirovanosti a neaspirovanosti čínskych konsonantov, keďže slovenčina disponuje širokou škálou spôsobu artikulácie. Na druhej strane, zvládnutie výslovnosti aspirovaných konsonantov nie je také náročné ako úspešné zvládnutie výslovnosti konsonantov s miestami artikulácie, ktoré sú študentom neznáme z ich materinského jazyka.

Nazálny konsonant [-ng], ktorý sa v čínštine vyskytuje v niekoľkých morfédoch, sa okrajovo vyskytuje aj v slovenčine, avšak výhradne v slovách, ktoré sú zložené zo spoluhlások obsahujúcich [nk] alebo [ng]¹¹, takže jeho zvládnutie v čínštine nie je úplne bezproblémové.

Tabuľka č. 3. Konsonanty charakteristické pre čínštinu

		labiálna	alveolárna	velárna	alveodentálna	cerebrálna	alveopalatálna
nazálna	znelá			-ng [ŋ]			
záverová	aspirovaná	p [pʰ]	t [tʰ]	k [kʰ]			
afrikovaná	neaspirovaná				z [ts]	zh [tʂ]	j [tɕ]
afrikovaná	aspirovaná				c [tsʰ]	ch [tʂʰ]	q [tɕʰ]
frikatívna	neznelá				s [s]	sh [ʃ]	x [ɕ]
frikatívna	znelá					r [r]	

Pri porovnaní fonetickej transkripcie IPA medzi čínštinou a slovenčinou, v prípade neaspirovaných afrikovaných konsonantov [z], [zh] a [j] sa zhoduje fonetický prepis konsonantu [z] v čínštine s konsonantom [c] v slovenčine, čo naznačuje, že slovenskí študenti môžu mať tendenciu zamieňať si správne miesto artikulácie v čínštine ako alveodentálny konsonant pod vplyvom ich materinského jazyka za prealveolárny. Trojicu aspirovaných afrikovaných konsonantov [c], [ch], [q] nie je možné pripodobniť k artikulácii konsonantov v slovenčine.

Neznelý frikatívny konsonant [s] je tiež prítomný v oboch jazykoch pri porovnaní ich fonetického prepisu, avšak opäť sa líši miesto artikulácie. V čínštine je konsonant [s] alveodentálny a v slovenčine je artikulovaný ako prealveolárny.

Z pohľadu odlišného miesta artikulácie sú v čínštine prítomné tri skupiny konsonantov: trojica alveodentálnych konsonantov [z], [c], [s], štyri cerebrálne konsonanty [zh], [ch], [sh], [r] a tri alveopalatálne

¹¹ Ibidem, s. 29.

konsonanty [j], [q], [x]. Ako uvádzame vyššie, z trojice alveodentálnych konsonantov v čínštine nie je možné pripodobniť v slovenčine len čínsky konsonant [c]. Správna artikulácia cerebrálnych konsonantov je pomerne náročná a ich nesprávna artikulácia je často spôsobená neudržaním fixovanej pozície jazyka dostatočný čas. Cerebrálny afrikovaný konsonant [zh] môžu slovenskí študenti zamieňať za postalveolárny afrikovaný konsonant [dž] v slovenčine z dôvodu podobného zvukového efektu pri výslovnosti. Podobný prípad môže nastať aj artikulácii čínskych konsonantov [sh] a [r], ktoré sú nahradené podobnou výslovnosťou v slovenčine prostredníctvom postalveolárnych frikatívnych konsonantov [š] a [ž].

Napriek tomu, že výslovnosť alveopalatálnych konsonantov nie je slovenským študentom cudzia, je náročné pripodobniť výslovnosť trojice čínskych konsonantov [j], [q], [x] niektorým zo slovenských konsonantov. Ďalším aspektom je výslovnosť [j] bez aspirácie a aspirované [q], ako je uvedené v predchádzajúcej časti. Proces osvojovania si výslovnosti čínskych konsonantov je predovšetkým v začiatkovej fáze štúdia úzko spätý aj s osvojením si transkripcie Hanyu pinyin a pravidlami čítania výslovnosti, ktorú zachytáva. Rozdiel vo výslovnosti konsonantov medzi čínštinou a slovenčinou je čitateľný aj pri porovnaní ich zápisu prostredníctvom medzinárodného transkripčného systému IPA.

Na základe komparácie konsonantov v čínštine a slovenčine sme identifikovali skupiny konsonantov, ktoré sa aj napriek rozmanitej distribúcii miesta a spôsobu artikulácie nezhodujú so žiadnymi zo slovenských konsonantov, a preto je zvládnutie správnej výslovnosti čínskych konsonantov, ktoré sú pre slovenských študentov neznáme, náročnejšie.

Výučba výslovnosti čínskych konsonantov

Proces osvojovania si správnej výslovnosti je spätý so začiatkovou fázou štúdia a je dôležité venovať dostatočnú pozornosť výslovnosti študentov. Ak by korekcia výslovnosti študentov od začiatku výučby bola vynechaná, ľahko spôsobíme fosilizáciu nesprávnej výslovnosti a jej korekcia je v neskoršej fáze štúdia náročnejšia. Ako zdôrazňuje Třísková, proces osvojovania si správnej výslovnosti v čínštine predstavuje pre študentov dlhodobý cieľ a voľba efektívnych vyučovacích metód významne ovplyvňuje dosiahnutie tohto cieľa. Na rozdiel od učenia sa iných cudzích jazykov, napríklad angličtiny, pri ktorej sa študenti sú-

tredia primárne na dosiahnutie komunikačných zručností a výslovnosť identická s rodeným hovoriacim nepredstavuje hlavný cieľ, v prípade čínštiny je situácia opačná. Dôvodom je aj fakt, že anglickí rodení hovoriaci sú zvyknutí na komunikáciu s cudzincami, ktorí majú silný akcent pod vplyvom ich materinského jazyka. Avšak v čínštine správna výslovnosť predstavuje hlavný pilier na zvládnutie komunikácie s rodenými hovoriacimi, keďže silný zahraničný akcent významne ovplyvňuje mieru zrozumiteľnosti. To platí predovšetkým, ak sú študenti vystavení komunikácii s rodenými hovoriacimi, ktorí nie sú zvyknutí na prízvuk v čínštine. Správne vedenie a metodika zo strany učiteľa zohráva dôležitú úlohu pri osvojovaní si správnej výslovnosti približujúcej sa k rodeným hovoriacim¹². Třísková tiež zdôrazňuje, že dostupné učebné materiály v jazykovej kombinácii čínština a angličtina, ktoré využívajú na pripodobnenie čínskej výslovnosti angličtinu, nie sú ideálnou voľbou, pretože nedokážu verne sprostredkovať správnu výslovnosť v čínštine¹³. Komparácia konsonantov v oboch jazykoch, ako aj obmedzená dostupnosť učebných materiálov v jazykovej kombinácii čínština – slovenčina naznačuje, že v tejto oblasti je priestor na vykonanie rozsiahlejšieho výskumu, ktorý by viedol k vytvoreniu učebných materiálov zohľadňujúcich potreby slovenských študentov v procese osvojovania si výslovnosti v čínštine. Dostupné publikácie, ktoré sa venujú čínskej fonológii, sú primárne v jazykovej kombinácii angličtina – čínština alebo sú písané po čínsky, a preto nie sú uplatniteľné pre potreby študentov v začiatkovej fáze štúdia.

Bibliografia

- Bugarski R., *Contrastive analysis of terminology and terminology of contrastive analysis*, [v:] *Language in contact and contrast: Essays in contact linguistics*, ed. by I. Vladimir and K. Damir, Berlin 1991, s. 73–92.
- Chiao W., Kelz, H. P., *Chinesische Aussprache: ein Lernprogramm 汉语发音*, Bonn 1980.
- Gass S. M., Selinker L., *Second language acquisition: An introductory course*, New York–London 2008.
- Kohler K., *On the adequacy of phonological theories for contrastive analysis*, [v:] *Papers in contrastive linguistics*, ed. by G. Nickel, Cambridge 1971, s. 8388.

¹² H. Třísková, *Acquiring and teaching Chinese pronunciation*, [v:] *Explorations into the Structure and Use of Chinese as a Second Language*, ed. by I. Kecskes, New York 2017, s. 4–5.

¹³ *Ibidem*, s. 10–11.

- Krzeszowski, T. P., *What do we need Lexical Contrastive Studies for?*, „Papers and Studies in Contrastive Linguistics” 1981, vol. 13, s. 133–148.
- Očenáš, I., *Fonetika so Základmi Fonológie a Morfológia Slovenského Jazyka*, Banská Bystrica 2003.
- Richards, J. C., *A non-contrastive approach to error analysis*, „English Language Teaching Journal” 1971, vol. 25, iss. 2, s. 204–219.
- Třísková, H., *Acquiring and teaching Chinese pronunciation*, [v:] *Explorations into the Structure and Use of Chinese as a Second Language*, ed. by I. Kecskes, New York 2017, s. 3–30.